

26.35x37.09	1	5	עמוד	צדק	מקור ראשון -	09/12/2011	29924188-3
המרכז האקדמי למשפט ועסקי - 26330							

נציגם של החפים מפשע

טל רוזנר

הוא נחשב למשפטן מעמיק וידען, בעל תכונות אידאליות לשיפוט. במשך שנים נלחם על חפותם של נאשמים, הציע להקים מנגנון שיפקח על הפרקליטות, היה מבין הבודדים שהתנגדו לחוק ההתנתקות ואף פיתח שיטת בטיחות במשפט שתמנע הרשעות כוזבות. ללא ספק, אם ייבחר פרופ' בעז סנג'רו לכהן בעליון, הוא יביא עמו קול אחר למערכת.

”
ברנע:
לנוכח
הקונפורמיזם
בבתי המשפט
בישראל בכל
הנוגע למשפט
הפלילי, קשה
לראות זיכויים.
אדם המייצג גישה
המקפידה על
זכויות הנאשם,
שרואה בחזקת
החפות דבר בעל
תוכן ולא רק מילה
ריקה, יכול להביא
עמו סיכוי לשינוי
בתחום הפלילי
כולו
 ”

ש

ש עשרה שנים וחצי ישב משה עזריה בכלא, בעקבות הרשעתו ברצח הילד ישראל גולמן בשנת 1981. בתחילה, נעצר עזריה בחשד לביצוע מעשה מגונה בנערה, אך החוקרים חילצו ממנו הודאה ברצח הילד, שבמשך חודשיים לא הצליחו לפענח את רציחתו. כבר למחרת ההודאה טען עזריה, הלוכה בשכלו, כי ההודאה נגבתה ממנו לאחר שספג מכות מן החוקרים. טענתו לא הועילה: גם לא העובדה כי קצין בורק שמונה לחקור את התלונה קבע כי עזריה אכן הוכח בטרם הודה. הקביעה הוסתרה מבית המשפט, ולא רק היא: גם תוצאות בדיקת הפוליגרף שנערכה לו, אשר קבעו כי אין עדות לכך שהוא ביצע את המעשה, מעולם לא נמסרו לבית המשפט שרן בתיקו, ואף לא דו"ח מקיף של קצין משטרה ששלל לחלוטין את האפשרות שעזריה הוא האחראי לרצח גולמן. רק בשנת 1995, לאחר בקשות אינספור ושנים רבות לאחר הרשעתו של עזריה, נחשפו תמלילי חקירתו של עזריה והקלטותיה. אלה הוכיחו כי הרברים שאמר עזריה הושמו בפיו. בגדים מזירת הרצח, האמורים על פי חוק להישמר, בווערו, וכך אי אפשר היה להוכיח שעזריה לא ביצע את הרצח. הבקשה לקיום משפט חוזר בתיק הבעייתי והמטריד נדחתה. לבסוף זכה עזריה בחנינה מנשיא המדינה.

מי שליווה את עזריה בהליך המשפטי בבקשה לקיים משפט חוזר וראה בו אפשרות יחידה להוצאת הצדק לאור היה בעז סנג'רו. סנג'רו עוד היה אז עורך דין במשרד פרטי בירושלים. מרבית עיסוקו הוקדש בכלל לתיקים אזרחיים, וביתרת זמנו המשיך בעיסוקיו האקדמיים, שמעולם לא נטש. ייתכן כי פרשת משה עזריה היא שהגבירה בלבו את התחושה כי מקומו באקדמיה – משם יוכל להשפיע, כאמצעות כתיבתו ומחקריו, על תפיסת העולם בתחום הפלילי, משם יוכל להעמיד תלמידים לרעיונותיו החדשניים, ומשם יצליח, אולי, לשפר את הטעון שיפור.

תכונות אידאליות

בימים אלה מופיע שמו של פרופ' סנג'רו ברשימת המועמדים לבית המשפט העליון. "הוא ניחן בתכונות האידאליות לשיפוט", אומר פרופ' עמרי דהלין מהפקולטה למשפטים במכללה האקדמית ספיר, שם משמש סנג'רו מרצה מן החוק. "הוא ערכי, ודיוק בצורה יוצאת דופן, ישר מאוד ונזח לכבדות – ממש שילוב נדיר של תכונות. המחשבה על מינויו שלו לבית המשפט העליון היא הברקה בעיניי", הוא מסביר. סנג'רו, בן 48 ואב לשלושה, נשוי לר"ד רינת קיטאי, משפטנית ומרצה בתחום הפלילי אף היא. בעברו, כאמור, שימש עורך דין פרטי, בין היתר גם במשרד עורכי הדין רווח, למשך שנתיים. חבריו ללימודי המשפטים מספרים על תלמיד מצטיין ועורך הדין שהיה שותפו למשך מתאר משפטן יצירתי, מקורי, איש ספר שניחן גם בחוש הומור. כיום הוא משמש ראש החטיבה למשפט פלילי ולקרימינולוגיה במרכז האקדמי למשפט ולעסקים שאותה הקים.

הוא נולד בירושלים ולמד בתיכון שליד האוניברסיטה. בצבא שירת בתפקיד קצין הסברה במרדשה הצבאית לחינוך מפקדים, שם עבר לצד עורך הדין גלעד ברנע. "בבעז יש שילוב ראוי לציון, שאינו מתקיים במועמדים אחרים, בין היותו משפטן מצוי, אקדמי, לבין היותו עורך דין שהיה פעיל ועשה עבודה משמעותית", אומר ברנע. "הוא אדם בעל ידע נרחב בתחומים רבים, לצד היותו משפטן מעמיק וידען". ברנע אף התייעץ בסנג'רו ונעזר בו בשלביה השונים של העתירה נגד הפרשת בתי הסוהר, אשר התקבלה והובילה לכיטול המהלך המתוכנן, בגין פגיעה בזכויות האסירים.

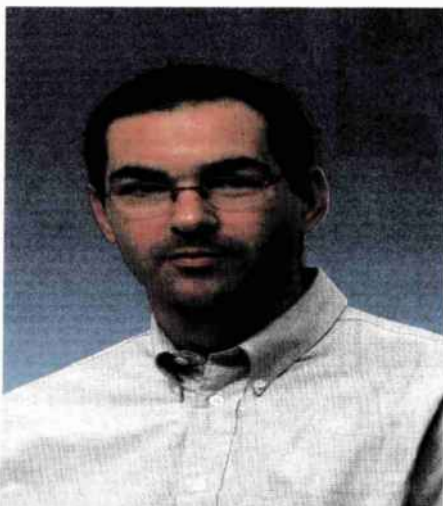
"חשוב שיתמנה למערכת אדם הקשוב להגנה על זכויות נאשמים וחשודים, שמדגיש את הזכויות החוקיות במשפט הפלילי", מסביר עורך הדין ברנע. "לנוכח הקונפורמיזם בבתי המשפט בישראל בכל הנוגע למשפט הפלילי, קשה לראות זיכויים. אדם המייצג גישה המקפידה על זכויות הנאשם, שרואה בחזקת החפות דבר בעל תוכן ולא רק מילה ריקה, יכול להביא עמו סיכוי לשינוי בתחום הפלילי כולו", הוא אומר.

טיזם החפות

ואכן, את הקריירה האקדמית שלו הקדיש סנג'רו לזכויות הנאשמים והחשודים במשפט הפלילי. הוא קנה לו שם עולמי בתחום, לא רק בשל ידענותו ומחקריו הרבים אלא גם בעקבות העובדה שהוא אינו מהסס למתח ביקורת על המערכת, דבר שכלל אינו מובן מאליו לנוכח אחח הרשעותיהם של נאשמים, העומד על קרוב למאה אחוזים. רבים ממאמריו מוקדשים להרשעת חפים מפשע. כך, למשל, לאחר הרשעתו של רומן זדורוב ברצח הנערה תאיר ראדה, פרסם רשימה שבה כתב: "להודאת זדורוב מאפיינים טיפוסיים של הודאת שווא... פסק הדין לא משכנע שהאשמה הוכחה מעבר לספק סביר. אל מול הסכנה האיומה של הרשעות חפים מפשע, יש לקבוע בחוק שאין להרשיע על סמך הודאה ללא ראיה עצמאית נוספת, בדרגת 'סיוע' חזק, הקושרת את הנאשם לפשע. ער לשינוי החוק ימשיכו חלק מפסקי הדין להכיל רק מאות עמודי מלל במקום ראיות מוצקות". הוא קורא להפחתת משקלה של הודאת החשוד והנאשם ונישולה ממעמדה כ"מלכת הראיות", ואף חתם על עצומה בנושא, לצד חתימותיהם של משפטנים רבים. "פרופ' סנג'רו הוא, ללא ספק, אחד החוקרים המשמעותיים ביותר בישראל ובעולם בתחום המשפט הפלילי ודיני הראיות", מזהיר פרופ' משה בהדאליה, רבן בית הספר למשפטים במרכז האקדמי למשפט ולעסקים. "הוא מביא עמו חשיבה מחדשת על המשפט הפלילי ויכול להוסיף קול חשוב ומרענן לבית המשפט העליון".

בניסיון למצוא מענה שיוביל לשינוי אחוזי הרשעה בישראל והחשש האמתי מפני הרשעת חפים מפשע, הגה סנג'רו את שיטת "הבטיחות" במשפט, הנשענת על עקרון "התאונות הנסתרות". סנג'רו סבור כי בניגוד למערכות אחרות – כגון תעופה, תחבורה ועוד – שבהן קיימת מערכת בטיחות מחמירה המתריעה על סכנה קרבה, הרי שבמשפט, לעולם לא יתגלו "תאונות" – היינו, הרשעת אנשים על לא עוול בכפם. ערכת הערעור בחנת רק את נכונות הקביעות המשפטיות של בית המשפט בערכה הנמוכה ואינה בוחנת את הראיות והעובדות שעמדו לפניו בהכרעתו, על אף הידיעה שרוב הרשעות השגויות נובעות מהערכה שגויה של הראיות. גם משפטים חוזרים הם נדידים בגוף ומדי שנה נענית בקשה לקיומו של אחד כזה. יתרה מכך, לא רק שתאונות משפטיות אינן מתגלות, אין כל גורם בשיטה המשפטית כיום המאפשר את מניעתן מראש.

סנג'רו, שכתב מאמרים בנושא ופיתח את הדעיון עם ר"ד מרדכי הלפרט, גודס כי יש לשאול מתחומים שונים שיטות בטיחות למניעת תאונות, לגילויין המוקדם ולחקירתן בדיעבר, ולייבא אותן אל תחום המשפט. הוא אף ניסה להוביל מהלך לכינון מיום החפזת בישראל, ברומה לארצות הברית, שם שוחררו במסגרתו כ-275 אסירים ונידונים למוות

הגה את שיטת הבטיחות במשפט למניעת "תאונות נסתרות". פרופ' בעז סנג'רו

שהודשעו בעבירות של אונס, או אונס משולב ברצח. במסגרת המיום נערכת השוואה בין רגימות דייאדאיי שנלקחו מזירת הפשע לבין רגימות של אסירים שהורשעו. הדבר הוביל לשחרור קבוע של אסירים, חלקם כאלה שכבר השלימו עם עונש זיקת דרעל שנגזר עליהם. בישראל הרבר אינו אפשרי, מאוד שרגימות דייאדאיי מזירת ביצוע העבירה מושמרות, פעמים רבות, בניגוד לחוק.

יושרה אישית

תפישתו של סנג'רו את המשפט הפלילי שונה וחדשנית על רקע ריבויים כיום של סעיפי החוק המטילים אחריות פלילית, גם בנושאים שבהם יש חלופות ראיות שאינן פוגעניות, כמו הכלי הפלילי. "תפישה מוטעית של המשפט הפלילי עלולה להוביל למחשבה שפליליות יתר והרשעות מעטות של חפים מפשע הן מחיר הכרחי להשגת מטרה טובה – שמירת שלום הציבור... התפישה הנכונה של המשפט הפלילי היא שמדובר במערכת היחסים שבין האזרח לבין המדינה ושצריך לשמור על האזרח מפני כוחו העצום של השלטון... כל אחד מאיתנו עלול למצוא עצמו, או אחד מקרוביו או מכריו, חשוד בעבירה", כתב. לאור השקפתו תמך סנג'רו באופן נלהב בהקמת גוף פיקוח חיצוני על הפרקליטות. את עמדתו הסביר באחד מן המאמרים שכתב: "אתורה על חטאי: אני מבקש להחליש את הפרקליטות במידת מה, וזאת רווקא כדי לחזק את שלטון החוק. לאף אחד מאיתנו אין מונופול עליו. אפילו על שופטים יש ביקורת – נציב תלונות הציבור על שופטים. האם לפרקליטים זכות קנויה להיות חסינים מביקורת? הכרחי שיהיה גם נציב תלונות על הפרקליטות".

קולו הייחודי, הכבד לעתים, נשמע גם בימי ההתנתקות, אז הביע סנג'רו את מחאתו והתנגדותו לחוק ההתנתקות שהכיל סעיפי עונשין רבים. "היכן מסתתרים בימים אלה כל אבירי זכויות האדם? האמנם בעת הזו כל מי שהמהלך הפוליטי של ההתנתקות תואם את השקפותיו יחדיש גם נוכח רמיסה גסה של זכויות האדם הבסיסיות ביותר? תהה אז סנג'רו ברשימה שפרסם באחד העיתונים. במקום אחר קבל על העיונות – הן המשטרות והן התקשורת – כלפי המפגינים נגד תכנית ההתנתקות. "אותי כמשפטן העוסק במשפט פלילי מדאיגות במיוחד ההצעות לחוקק עבירות חרשות ולהחמיר עונשיהן של עבירות קיימות כדי לאפשר פינוי והילוקס' נטול התנגדות... על התחום הפלילי להיות נקי מוויכוחים פוליטיים... ומה נעשה מחר – כשהמפגינים יהיו מן המחנה האחר?" כתב סנג'רו אז.

סנג'רו אף יזם עצומה שקראה לשחרורן של ילדות קטינות, תלמידות כתה ח', שנעצרו לשלושים ותשעה ימים במהלך הפגנה, עצומה שעליה חתמו כל בכירי המשפט הפלילי בארץ. אולם, מכריו של סנג'רו טוענים בתוקף כי אין לראות ברברים הללו עדות לעמדתו הפוליטית. "הדברים האלה הם אינדיקציה ליושרה שלו ולהעדר משוא הפנים", אומר אחר מן האנשים עמם שוחחנו. "ברגע שהוא חש כי היתה פגיעה בזכויות אדם, הוא אינו מהסס לצאת נגדה בגלוי, ואין זה משנה באיזה צד של המפה הפוליטית מדובר". כולם ציינו כי גם לאחר עבודה משותפת וצמודה עמו, הם אינם יודעים מהי נטייתו הפוליטית.

לפני כעשור היה סנג'רו מועמד לשיפוט בבית משפט מחוזי, והוא בן שלושים ושמונה בלבד, אך לא נבחר בסופו של דבר. העלאת מועמדותו בהחלט עשויה לענות לצורך של בית המשפט העליון באיוש 'הכסא האקדמי' שנתר מיותם, וכן לקריאות למינויו של שופט ספרדי. הוא משלב אקדמיה עם פרקטיקה, ותחומי המשפט שעסק בהם לאורך השנים כללו גם את הדין האזרחי, עיקר עיסוקו של בית המשפט העליון. במערכת משפט שבה אחוז הרשעותיהם של נאשמים הוא בלתי נתפס, מינויו של סנג'רו יכול להיות בשורה של ממש. ■